

פרק א

בספר משלי (א, כ-כה) הכמות בחוץ תרונה
ברחובות תתן קולה, בראש הוסיית
תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה האמר, עד
מתי פתיים תאחזו פתי ולצים לצון חמדו להם
ובסילים ישנאו רעה, תשובו לתוכחתי הנה
אביעה לכם רוחי אודיעה דברי אתכם, יען
קראתי ותמאנו נשיתי ירי ואין בקשרי, ותפרעו
כל עצתי ותוכחתי לא אביהם וגו'.

שלמה המלך רצה לומר כי התורה שהיא
החכמה, ולכך לא כתיב חכמה רק
חכמות שהיא חכמה העליונה שאין אחריה
דבר, והחכמה הזאת היא בחוץ תרונה כלומר
שמתחייב דבר זה מן החכמה של תורה אל
כל בני אדם והוא בחוץ תרונה.

ואמר ברחובות תתן קולה, רצה לומר הרב
הזה שהוא מתחייב מן התורה אל
תאמר שהחייב הזה אינו רק לחכמים גדולים
מאוד, אבל חיוב זה ברחובות ששם רבים
בני אדם, ויתר מזה ער שתקרא בראש הומיות
ששם קבוץ בני אדם דהיינו שהדבר הזה
מחויב אצל בני אדם בינונים, ויותר מזה
בפתחי שערים ששם נכנסים הכל עד שהגזרה
הזאת מחויבת אצל כל בני אדם ואי אפשר
שנעלם זה מן אדם אחד, ומה הוא הדבר
הזה כי האדם יש לו לחשוב על דרכיו.

ואמר תשובו לתוכחתי, רצה לומר כי מצות
התורה אומרת לחוטאים שישבו
לקיים ולשמור מצות התורה אף שחטאו
מתחייב להם שישבו, וכאשר ישבו
החוטאים אל ה' יתברך מקבלם בתשובה.
ואף אם היו חוטאים במזיד היה מתחייב מן
התורה שיש להם תשובה, כי התורה שהיא
שכלית לגמרי והאדם אינו שכלי רק הוא
בעל גוף, ואילו היה האדם בעל שכל לגמרי
וחטא אין התשובה מועילה לו, כי התשובה
בשביל שיאמר חטאתי והוא מתחרט על
מעשיו, והחרטה שייכת לאדם במה שאין
כל מעשיו שכלים, ולכך לא היה שייך תשובה
כלל אם היה האדם שכלי, אבל מפני שהאדם
אינו שכלי גמור תשובה וחרטה שייך בו,
ולכך התורה השכלית קורא לחוטאים
שישבו.

ובמדרש (ילקוט תהלים, רמז השב) שאלו
לחכמה חוטא מה עונשו אמרה
חטאים תדרך רעה (משלי יג, כא), שאלו לנבואה
חוטא מה עונשו אמרה הנפש ההומאת היא
תמות (יחזקאל יח, ד), שאלו לתורה חוטא מה
עונשו אמרה יביא אשם ויתכפר, שאלו
להקב"ה חוטא מה עונשו אמר יעשה תשובה
ויתכפר, הדא הוא דכתיב טוב וישר ה' על
כן יודה חטאים בדרך (תהלים כה, ה) למה הדא
טוב בשביל שהוא ישר ולמה הוא ישר בשביל
שהוא טוב, ע"כ.

במדרש הזה בא לבאר כי אם שהאמת הוא
שמצד השכל אין ראוי שיהיה
לחוטא תשובה מכל מקום יש לאדם תשובה,
ואף כי נפלאות היא בעינינו.

ואמר שאלו לחכמה חוטא מה עונשו
והשיבה חטאים תדרך רעה, וזה כי
החטא הוא חסרון בעולם ואין ראוי שיהיה
נמצא חסרון בעולם ולכך תדרך אותם הרעה
להאכידו מן העולם, ומכל מקום אין החכמה
אומרת הנפש החוטאת תמות כי נמצא בעולם
הרע גם כן, אבל הנבואה שהיא מן ה' יתברך
ואין דבר רע יורד מלמעלה לכך הנבואה
אומרת הנפש החוטאת תמות שלא יהיה
נמצא החוטא שהוא רע כמו שלא נמצא רע
למעלה.

ואמר שאלו לתורה חוטא מה עונשו,
והתורה שהיא תקון האדם שהרי כל
התורה היא תקון האדם, וגם בזה התורה
היא תיקון האדם ולכך התורה אומרת יביא
אשם ויתכפר שזה תיקון של החוטא, אבל
ה' יתברך אומר שיעשה תשובה כי החוטא
אשר יש לו לב נשבר ונדכה על חטאו הוא
יתברך מקבלו בשביל זה והוא מדת ה' יתברך.